

Örebro 2018-10-15

YTTRANDE

Dnr 2018-11/AG/JH/FZ

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare: Anna Gabrielsson

Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar (SOU 2018:50)

Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, DHB, är en föräldraorganisation som startade 1949 och aktivt arbetar för att våra målgrupper ska vara delaktiga, jämlika samt ha inflytande i ett tillgängligt samhälle. Även barn med ytterligare funktionsnedsättningar är en viktig grupp inom vår organisation. Grunden för våra ställningstaganden är våra samlade erfarenheter i förbundet. Viktiga dokument för vårt arbete är *Barnkonventionen* och *FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Vårt arbete utgår även från Sveriges språklag, som ger svenskt teckenspråk ställning motsvarande de nationella minoritetsspråken.

Riksförbundet DHB lämnar här sina synpunkter på förslaget.

Sammanfattning

Riksförbundet DHB väljer att besvara avsnitt 5 i utredningen. Vårt förbund anser det vara av stor vikt att det sker en fortsatt ökning av både kvalitet och kvantitet av program på teckenspråk. Vi har förståelse för de svårigheter som public service-bolagen ställs inför, vi anser det dock vara viktigt att inte se någon motsättning i detta, utan som en utmaning som ska övervinnas. Public service bör ta en proaktiv roll i att lösa den problematik som de ser i kompetensförsörjning.

Riksförbundet DHB är av den starka uppfattningen att program på teckenspråk handlar om språkutveckling och identitet, men även om likvärdighet, att kunna ta del av program som andra barn och ungdomar kan. Ett annat viktigt samhällsperspektiv är att det betyder ökad synlighet för teckenspråk, ett språk som fler grupper i samhället börjar använda vilket leder

till ökat behov och ökad efterfrågan. I bolagens långsiktiga målsättning ska barn och ungdomar prioriteras och vårt förbund vill i detta sammanhang uppmärksamma vikten av att public service ska erbjuda teckenspråksproducerade och teckenspråkstolkade program på olika nivåer för alla barn och ungdomar.

När det gäller public service-uppdrag att beakta behov hos personer med funktionsnedsättning, så anser vi att en ambitionsnivå, som det står i betänkandet, är alltför vagt. Riksförbundet DHB vill se en tydlig avsikt och målsättning.

Vårt förbund är medvetna om det förändrade beteendemönstret vad gäller att en del av public service utbud. Vi har därmed förståelse för att en del av utbudet sänds online, däremot anser vi det vara en fråga om likvärdighet att det fortsatt är ett förhållandevis stort antal markbundna sändningar, framförallt när det gäller barn- och ungdomsprogram.

Riksförbundet DHB instämmer i det SDR och SDUF framfört till utredningen, om vikten av att göra nyhetsutsändningar av allvarliga händelser tillgängliga på teckenspråk. Textning är ett alternativ, men kan inte likställas med att få det på teckenspråk, det är viktigt att komma ihåg att det är olika språk.

Riksförbundet DHB vill förtydliga att vi anser att program måste anpassas för en större målgrupp än de som har fått teckenspråk under hela sitt liv. Utredningen har tagit upp §9 i språklagen. Riksförbundet DHB vill även uppmärksamma §14 i samma lag. Där står det i andra punkten att den som är döv eller hörselskadad *och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket* (vår kursivering).

5 Vad ska public service göra och tillsammans med vem?

5.1.4 Det breda innehållsuppdraget bör bestå

Riksförbundet DHB delar utredningens uppfattning att public service inte i första hand ska styras av att få så många tittare som möjligt, utan att public service som är en skattefinansierad verksamhet, ska erbjuda ett så relevant programutbud som möjligt sett till tittarnas behov och intressen. Det ligger även i public service-bolagens långsiktiga mål att göra hela utbudet tillgängligt för alla medborgare (se avsnitt 5.3.2). Att inte alla kommer att tycka om allting som visas, tror vi är självklart för de flesta, emellertid får inte programmets bredd gå förlorad. I bolagens långsiktiga målsättning ska barn och ungdomar prioriteras och vårt förbund vill i detta sammanhang uppmärksamma vikten av att public service ska erbjuda teckenspråksproducerade och teckenspråkstolkade program på olika nivåer för alla barn och ungdomar. Vi utvecklar vårt resonemang i frågan i avsnitt 5.3.7. Vad gäller dagens utbud handlar det till största delen om program fokuserade på fakta, intervjuer och nyhetssändningar. För de yngre är det i huvudsak program som visar vad andra barn gör. Vi ser det som positivt att det finns den typen av program, dock saknar vi en bredd. Det är ett fåtal produktioner eller tolkade program som är fiction. Vi saknar filmer och serier inom alla genrer, äventyr, romantik, drama, skräck och science fiction samt tecknade filmer. Det är positivt att många program är textade, eller att det går att välja till textning på online-plattformen, dock måste det hållas i åtanke att alla inte hinner läsa texten, eller ta till sig

texten ö h t. Vi tänker t ex på barn och ungdomar med dövblindhet, språkstörning eller dyslexi.

Att få program på teckenspråk handlar om språkutveckling och identitet, men även om att kunna ta del av program som andra barn och ungdomar kan. Ett annat viktigt samhällsperspektiv är att det betyder ökad synlighet för teckenspråk, ett språk som fler grupper i samhället börjar använda vilket leder till ökat behov och ökad efterfrågan. För att public service ska kunna uppfylla ett innehållsuppdrag som är brett och inriktat på ett mångsidigt utbud, anser Riksförbundet DHB att fler program på teckenspråk, både egenproducerade och tolkade, bör finnas tillgängliga för en bred grupp teckenanvändare.

Vår erfarenhet är att teckenspråkstolkade eller producerade barn- och ungdomsprogram som sänds markbundna vanligtvis visas under mindre populära sändningstider, samtidigt har vi förståelse för att fördelning av sändningstider behöver prioriteras efter många olika gruppers önskemål.

5.3.2 Public service-bolagens uppdrag

Riksförbundet DHB är självklart positiva till att utbudet av program för våra målgrupper ska öka. När det gäller utbudet för barn och ungdomar så ska det ingå i den totala ökningen. Vi skulle här vilja ta del av en uppföljning med mätbara parametrar av barn- och ungdomsprogram. Vi hänvisar här till avsnitt 5.1.4 för ett utvecklat resonemang.

När det gäller public service-uppdrag att beakta behov hos personer med funktionsnedsättning, så anser vi att en ambitionsnivå, som det står i betänkandet, är alltför vagt. Riksförbundet DHB vill se en tydlig avsikt och målsättning. Riksförbundet DHB är dock positiva till att det långsiktiga målet är att tillgängligheten till program för alla barn och ungdomar ska prioriteras. Likväl skulle det vara bra med tydligare och mätbara mål så att en uppföljning blir meningsfull.

5.3.4 Synpunkter från intresseorganisationerna, public service-bolagen och andra aktörer

Efter samråd med representanter för de olika minoritetsspråken och teckenspråket, så vill vi uppmärksamma att även om kommittén har dragit slutsatsen att de som företräder teckenspråk betonar kvalitet framför kvantitet, så ser inte Riksförbundet DHB någon motsättning i att hålla både en god kvalitet som en kvantitet, med vilket vi menar bredd. Vi ställer oss bakom slutsatserna att tvåspråkiga produktioner är oerhört viktiga för att utveckla och revitalisera teckenspråket för alla våra målgrupper, dvs barn med dövhet, dövblindhet, hörselnedsättning eller en språkstörning. Det är även en viktig slutsats att produktionerna är viktiga för anhöriga som då har ökade möjligheter att lära sig och även utveckla sitt teckenspråk.

Vårt förbund är medvetna om det förändrade beteendemönstret vad gäller att en del av public service utbud, och har därmed förståelse för att en del av utbudet sänds online, däremot anser vi det vara en fråga om likvärdighet att det fortsatt är ett förhållandevis stort markbundna sändningar, framförallt när det gäller barn- och ungdomsprogram.

5.3.5 Mer fokus på kvalitet i språkutbudet

Riksförbundet DHB noterar att public service-bolagen bedömer det som svårt att hitta kompetent personal i tillräcklig omfattning för att kunna upprätthålla både en god kvalitet och en kvantitet med bredd. Vårt förbund har ingen anledning att betvivla den erfarenheten, dock ser vi här en utmaning där public service-bolagen kan vara delaktiga i att öka kompetensen, snarare än att acceptera att det sätter ett tak för det utbud som kan produceras. Vi skulle vilja se att public service-bolagen har kontakt med media- och journalistutbildningar, i form av föreläsningar, studiebesök och praktikplatser, för att i en samverkan kunna undanröja framtida kompetensbrister. Vi menar även att potentiella professionella som kan arbeta med program som produceras på teckenspråk eller tolkas till teckenspråk måhända är bredare än vad utredningen tar i beaktande. Gruppen teckenspråksanvändare breddas och det måste public service vara medveten om.

Utbudets omfattning

Precis som utredningen tar upp så har det allmänna, av vilket public service-bolagen utgör en del, enligt språklagen (2009:600) ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket (§9). Vårt förbund ser mycket positivt på att detta uppmärksammas i utredningen, men vi ser även argumenten för att detta upplevs som svårt att uppfylla. För att kunna genomföra uppdraget tillfredställande anser Riksförbundet DHB att public service-bolagen bör inta en mer proaktiv roll i samverkan med utbildningar inom journalistik och media, vidare hänvisar vi till vårt resonemang ovan.

5.3.6 Större flexibilitet för bolagen att välja plattform bidrar till ökad synlighet för utbudet

Riksförbundet DHB är generellt positiv till att public service-bolagen får en ökad flexibilitet att välja var program ska sändas. För ökad synlighet och tillgänglighet för våra målgrupper är det viktigt att programmen finns där de som vill se dem finns. Vårt förbund anser dock att det är angeläget att ett visst grundutbud av program på teckenspråk, alltid finns visas i marksändningar, så att valet av plattform även fortsättningsvis ska finnas. Det finns de familjer som inte har datorer, och om de har en dator kanske inte har ekonomiska möjligheter att uppdatera den, vilket kan krävas för att kunna ta del av online-utbud. Det finns också familjer som bor i delar av landet där bredbandsuppkopplingen är begränsad. Det får inte förhindra dem från att kunna ta del av program. Utöver detta måste hänsyn tas till de tekniska svårigheter som kan uppstå. Det avgörande är emellertid att det inte får bli en ekonomisk fråga huruvida barn och ungdomar som vill se program på teckenspråk, ska kunna göra det.

5.3.7 Nyhetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning

Riksförbundet DHB instämmer i det SDR och SDUF framfört till utredningen, om vikten av att göra nyhetsutsändningar av allvarliga händelser tillgängliga på teckenspråk. Textning är ett alternativ, men kan inte likställas med att få det på teckenspråk, det är viktigt att komma ihåg att det är olika språk.

Riksförbundet DHB enig med utredningen att public service-bolagen ska beakta behoven hos personer med funktionsnedsättning i produktion av nyhetsprogram. Det vi dock saknar är andra funktionshinderperspektiv än dövhet. Det står bla att ”Ambitionsnivån när det gäller möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att tillgodogöra sig bolagens utbud ska höjas och förbättras”, vidare att det långsiktiga målet är att hela utbudet ska vara tillgängligt för alla medborgare. I texten som följer står det endast om program som ska finnas på teckenspråk. Begreppet ”personer med funktionsnedsättning” bör rimligtvis omfattas av fler än personer med dövhet, men här uppfattar vi det som oklart om så är fallet. Vårt förbund är därför kritiska till hur utredningen definierar funktionsnedsättning, och saknar ett tydligt svar på hur public service-bolagen ska göra utbudet tillgängligt för *alla* medborgare.

Riksförbundet DHB vill i detta sammanhang förtydliga att vi anser att program måste anpassas för en större målgrupp än de som har fått teckenspråk under hela sitt liv. Utredningen har tagit upp §9 i språklagen, och Riksförbundet DHB vill även uppmärksamma §14 i samma lag. Där står det i andra punkten att den som är döv eller hörselskadad *och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket* (vår kursivering).

Det finns en stor heterogen grupp i Sverige som kommunicerar på teckenspråk på olika nivåer, vilket inte är konstigare än att det finns en ännu större heterogen grupp människor som kommunicerar på talad svenska på olika nivåer. Det finns barn och ungdomar med språkstörning som trots stora brister i att producera och förstå verbalt språk, inte får teckenspråk utan i bästa fall tecken till stöd. En del av dessa barn och ungdomar lär sig sedan under sin uppväxt teckenspråk efter sin förmåga med hjälp av anhöriga, engagerade lärare och program i public service. Det finns barn och ungdomar med ytterligare funktionsnedsättningar såsom utvecklingsstörning och/eller autism förutom dövhet eller hörselnedsättning, som inte får teckenspråk i den omfattning de har rätt till, och därmed inte kan följa de nyhetsprogram på teckenspråk som sänds idag. Det finns barn och ungdomar med dövhet, hörselnedsättning eller språkstörning från andra länder som kommit hit utan att ha något språk alls, de kan inte följa med i åldersadekvata program på teckenspråk. Det finns barn och ungdomar som pga både en syn – och hörselnedsättning (dövblindhet) behöver få visuellt stöd i bilden för att uppfatta det som tecknas. Riksförbundet DHB vill se att public service-bolagen uppfyller sin målsättning att göra utbudet tillgängligt för alla medborgare genom att producera program med ett bredare tittarperspektiv. Med ökad kompetens och regelbunden samverkan med intresseorganisationer anser vi att det är möjligt.

Dag som ovan

Jan Höglund

Ordförande Riksförbundet DHB

